

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. spalio 20 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Godos Ambrasaitės-Balynienės, Artūro Driuko (pranešėjas) ir Antano Sinnišio (kolegijos pirmininkas),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnaginėjo civilinę bylą pagal **atsakovo A. Š.** kasacinį skundą dėl Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. lapkričio 26 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės bankrutavusios viešosios įstaigos „Kėdainių kraštas“, atstovaujamos bankroto administratorės uždarnosios akcinės bendrovės „Talismanas LT“, ieškinį atsakovams I. M. ir A. Š. dėl žalos atlyginimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių viešosios įstaigos vadovo ir dalininko civilinę atsakomybę laiku nesikreipus dėl bankroto bylos viešajai įstaigai iškėlimo bei žalos dydžio nustatymą, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė kreipėsi į teismą prašydama priteisti iš atsakovų solidariai 10 878,76 Eur žalos atlyginimą, 5 procentų dydžio metines procesines palūkanas, skaičiuojamas nuo priteistos sumos nuo bylos iškėlimo teisme dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo, ir bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Ieškinyje ieškovė nurodė, kad Kauno apygardos teismo 2019 m. kovo 22 d. nutartimi jai iškelta bankroto byla, joje patvirtinta kreditorių finansinių reikalavimų suma yra 10 878,76 Eur ir šių finansinių reikalavimų nėra galimybės patenkinti, nes įmonė neturi turto. Ieškovės teigimu, atsakovai, būdami įstaigos steigėjai, laiku nesikreipė į teismą dėl bankroto bylos ieškovei iškėlimo ir tuo padarė žalą. Ieškovės manymu, atsakovai pažeidė savo pareigas veikti tinkamai įstaigos atžvilgiu, piktnaudžiavo savo pareigomis ir jų nevykdė, neišsaugojo įstaigos turto, dokumentų ir dėl to padarė žalą pačiai įstaigai ir jos kreditoriams. Ieškovė nurodė, kad atsakovai turėjo kreiptis į teismą dėl bankroto bylos jai iškėlimo atsiradus pirmiesiems požymiams, jog įmonė nebegali atsiskaityti su kreditoriais, t. y. ne vėliau kaip 2013 m. kovo 5 d., kai antstolui Aleksandriui Ščiukinui buvo pateiktas priverstinai vykdyti vykdomasis dokumentas ir kai didėjo skolos Valstybinei mokesčių inspekcijai prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

3. Kauno apylinkės teismas 2020 m. liepos 17 d. sprendimu priteisė ieškovei solidariai iš atsakovų 10 878,76 Eur žalos atlyginimą ir iš kiekvieno atsakovo po 175 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Taip pat teismas priteisė iš atsakovų lygiomis dalimis valstybės naudai po 163 Eur žyminio mokesčio ir po 8,33 Eur išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu, atlyginimą.
4. Teismas nustatė, kad įsiteisėjusia Kauno apygardos teismo 2019 m. kovo 22 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. eB2-1343-343/2019 ieškovė buvo pripažinta nemokia ir jai iškelta bankroto byla Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo (toliau – ĮBI) 9 straipsnio 7 dalies punkto pagrindu, bankroto administratore paskirta UAB „Talismanas LT“. Bankroto byla iškelta pagal Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Kauno skyriaus (toliau – VSDFV Kauno skyrius) pareikimą. Kauno apygardos teismo 2019 m. rugsėjo 30 d. nutartimi buvo patvirtintas ieškovės kreditorių ir jų finansinių reikalavimų sąrašas, pagal kurį antros eilės kreditoriai – Valstybinė mokesčių inspekcija su 65,46 Eur reikalavimu, VSDFV Kauno skyrius su 2956,48 Eur reikalavimu, trečios eilės kreditoriai – UAB „Linalė“ su 6945,30 Eur reikalavimu, UAB „SNORAS distressed assets“ su 911,52 Eur reikalavimu. Bendra patvirtintų finansinių reikalavimų suma sudaro 10 878,76 Eur.
5. Taip pat teismas nustatė, kad atsakovė I. M., kaip vienasmenis ieškovės valdymo organas, iki šiol neįvykdė pareigos perduoti įstaigos turtą ir dokumentus, tačiau teismas padarė išvadą, jog šie teismų procesiniai sprendimai konstatuoti atsakovės neteisėti veiksmai, dėl kurių šioje byloje negalima nustatyti tikslios įmonės nemokumo pradžios datos, negali užkirsti kelio teismui spręsti klausimą dėl atsakovų atsakomybės pagal pareikštą ieškinį. Todėl teismas atmetė atsakovo argumentus, kad, nenustačius tikslios nemokumo datos, neįmanoma nustatyti žalos dydžio.
6. Teismas, įvertinęs byloje surinktų įrodymų visumą, padarė išvadą, kad ieškovė buvo nemoki ne vėliau nei 2013 metų gegužės mėn., kadangi išduodant vykdomąjį dokumentą įstaigos skola išieškotojai UAB „Linalė“ viršijo įstaigos steigėjų įnašais suformuotą kapitalą, įstaigos skola kreditoriams sistemškai augo dėl prisiimtų įsipareigojimų kreditoriams nevykdymo. Dėl tų pačių priežasčių teismas pripažino, kad ieškovė pagrįstai žalos dydį sieja su patvirtintų kreditorių reikalavimų bankroto byloje suma.
7. Teismas nustatė, kad atsakovė nuo pat ieškovės įsteigimo nė karto nebuvo pateikusi įstaigos finansinės atskaitomybės dokumentų. Teismas pažymėjo, kad atsakovei vadovaujant nė karto nebuvo sušauktas dalininkų susirinkimas, ji nesikreipė dėl bankroto bylos įstaigai iškėlimo. Be to, bankroto administratoriui nebuvo perduotas joks įstaigos turtas. Įvertinęs nustatytas aplinkybes, taip pat atsižvelgęs į teisinį reglamentavimą

ir teismų praktika, teismas padarė išvadą, kad atsakovei tenka pareiga atlyginti įstaigai padarytą žalą, kuri buvo patirta dėl to, kad nebuvo kreiptasi dėl bankroto bylos ieškovei iškelimo, kadangi atsakovė, eidama įstaigos vadovės pareigas ir turėdama jai suteiktą vienasmenio atstovavimo įstaigai teisę, disponavo visa informacija apie įmonės finansinę padėtį, žinojo jos turto sudėtį, įmonės skolininkus ir kreditorius, atsiskaitymo pagal įmonės sudarytas sutartis terminus.

8. Pasisakydamas dėl atsakovo, kaip ieškovės dalininko, atsakomybės, teismas nurodė, kad įstaigos dalininko teisinis statusas, *inter alia* (be kita ko), apima neeilinio visuotinio dalininkų susirinkimo sušaukimo iniciatyvos teisę. Teismo vertinimu, atsakovo nesidomėjimas įstaigos veikla daugiau nei 7 metus, neturint jokių informacijos apie įstaigos veiklą, jos finansinę padėtį, taip pat nesant jokių įrodymų, kad atsakovas būtų kreipęsis dėl informacijos apie ieškovę gavimo, negali būti laikomas teisėtu atsakovo, kaip įstaigos dalininko, pareigų vykdymu. Todėl teismas konstatavo, kad atsakovas, kaip dalininkas, turėdamas teisės aktuose įtvirtintas priemones susipažinti su įstaigos finansine būkle ir, nustačius įstaigos nemokumo požymius, teismui pateikti pareiškimą dėl bankroto bylos iškelimo, jeigu to nepadarė įstaigos vadovė – atsakovė, nevykdė pareigos domėtis šios įstaigos veikla ir su tuo susijusios pareigos pateikti pareiškimą teismui dėl bankroto bylos iškelimo esant šios įmonės nemokumo būsenai, todėl tokį atsakovo neveikimą pripažino neteisėtu.
9. Teismas, remdamasis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 13 d. nutartimi, priimta civilinėje byloje [Nr. 3K-3-594-686/2015](#), nurodė, kad šiuo atveju įstaigos dalyvio ir įstaigos vadovės civilinės atsakomybės atsiradimo pagrindas yra toks pat – pareigos kreiptis į teismą dėl bankroto bylos įmonei iškelimo pažeidimas. o atsakovai neįrodė, jog kreditoriams padaryta žala nėra bendra. Todėl teismas konstatavo, kad abu atsakovai laikytini solidariai atsakingais už kilusią žalą.
10. Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2020 m. lapkričio 26 d. nutartimi pirmosios instancijos teismo sprendimą paliko nepakeistą, priteisė ieškovei iš atsakovo bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
11. Kolegija nurodė, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai pažymėjo, jog pagal byloje surinktų įrodymų visumą įstaigos nemokumo pradžia laikytina data, ne vėlesnė nei 2013 metų gegužės mėn. Tokią išvadą kolegija padarė atsižvelgdama į tai, kad Vilniaus miesto apylinkės teismas 2013 m. kovo 5 d. išdavė vykdomąjį dokumentą dėl 5029,68 Eur skolos ir 1915,62 Eur palūkanų išieškojimo iš ieškovės kreditorės UAB „Lirale“ naudai, o ši skola viršijo atsakovų 2011 m. rugpjūčio 3 d. steigimo sutartyje nustatytą 6 000 Lt (1 737,72 Eur) įnašą.
12. Teisėjų kolegija sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad ieškovės bankroto byloje patvirtinta 10 878,76 Eur kreditorių finansinių reikalavimų suma laikytina bendrovės valdymo organų neteisėtais veiksmais padaryta žala bendrovei ir jos kreditoriams. Kolegija nurodė, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai nusprendė, jog žala padaryta įstaigos vadovei ir jos dalininkui laiku nesikreipus į teismą dėl bankroto bylos iškelimo. Nesant viešosios įstaigos turto, nenustačius jos debitorių, kolegijos vertinimu, 10 878,76 Eur suma bankroto procedūrų metu nebus išmokėta kreditoriams, todėl ji laikytina žala atsakovų neteisėtais kaitais veiksmais padaryta ieškovei ir jos kreditoriams, ir jos atlyginimas priteistinas iš kaltų asmenų.
13. Pasisakydama dėl atsakovo civilinės atsakomybės sąlygų, teisėjų kolegija nurodė, kad viešosios įstaigos dalininkai Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymo 2 straipsnio 9 dalies prasme yra tokios įstaigos savininkai, vadinasi, yra subjektai, turintys pareigą pateikti teismui pareiškimą dėl bankroto bylos viešajai įstaigai iškelimo, šiai esant nemokiai. Kolegija pažymėjo, kad atsakovas savo kaltę dėl žalos atlyginimo neigė tais argumentais, jog jis nežinojo apie ieškovės blogą finansinę būklę, todėl jam nekilo pareiga kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškelimo. Tačiau teisėjų kolegija, nustačiusi, kad atsakovas nepateikė įrodymų, jog neturėjo teisės ir galimybės ar jam buvo trukdoma susipažinti su viešosios įstaigos dokumentais ir gauti viešosios įstaigos duomenis apie jos veiklą ir esamą finansinę būklę, konstatavo, kad atsakovo nesidomėjimas įstaigos veikla daugiau nei 7 metus, jam nedėjus pastangų gauti informaciją apie įstaigos veiklą, jos finansinę padėtį, nepateikus teismui jokių įrodymų, kad buvo trukdoma gauti tokius duomenis, negali būti laikomas teisėtu įstaigos dalininko pareigų vykdymu. Kolegija padarė išvadą, kad, tokiu būdu pažeidus IBI 8 straipsnio 1 dalyje nustatytą pareigą kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškelimo, atsakovui tenka pareiga kaip įstaigos bendrasavininkui atlyginti įstaigai padarytą žalą už neteisėtą neveikimą.
14. Teisėjų kolegija, atmesdama atsakovo argumentus, kad šiuo atveju negalima solidarioji atsakovų atsakomybė, nurodė, jog, pagal teismų praktiką, jeigu nustatoma, kad pareigą kreiptis dėl bankroto bylos įmonei iškelimo pažeidė juridinio asmens vadovas ir savininkas, jie už padarytą žalą kreditoriams atsako kaip solidarieji skolininkai [CK 6.6 straipsnio](#) 3 dalyje įtvirtintu pagrindu – kai prievolė susijusi su kelių asmenų padarytos žalos atlyginimu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-321/2014](#)). Kolegija pažymėjo, kad šioje byloje juridinio asmens dalyvio ir jo valdymo organo civilinės atsakomybės atsiradimo pagrindas yra toks pat – pareigos kreiptis į teismą dėl bankroto bylos įmonei iškelimo pažeidimas. Byloje būtent atsakovai turėjo pareigą įrodyti, jog žala nėra bendra, tačiau šios pareigos jie nevykdė, todėl abu atsakovai laikytini solidariai atsakingais už kilusią žalą.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

15. Kasaciniu skundu atsakovas A. Š. prašo panaikinti Kauno apylinkės teismo 2020 m. liepos 17 d. sprendimą ir Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. lapkričio 26 d. nutartį ir grąžinti bylą apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
 - 15.1. Teismai sutapatino vadovui ir viešosios įstaigos dalyviui tenkančią pareigą inicijuoti bankroto bylą pagal IBI 8 straipsnio 4 dalį bei šios pareigos atsiradimo momentą, o tai lėmė netinkamą – neindividualizuotą žalos dydžio kiekvienam iš subjektų nustatymą.
 - 15.2. Teismai nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 20 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-105-684/2019](#) nustatytų būtinų sąlygų dėl viešosios įstaigos dalyvio civilinės atsakomybės už žalą dėl bankroto proceso inicijavimo ne laiku kilimo ir nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 3 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-159-421/2020](#) nustatytos žalos, kilusios dėl viešosios įstaigos vadovo ir dalyvio pareigos inicijuoti bankroto bylą pažeidimo, apskaičiavimo metodikos.
 - 15.3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 20 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-105-684/2019](#) išaiškinta, kad viešosios įstaigos dalininko teisinis statusas skiriasi nuo įstaigos vadovo teisinio statuso (pagrindinis skirtumas yra tas, kad dalininkas iš esmės (su tam tikromis išimtinėmis) tiesiogiai nedalyvauja organizuojant įstaigos kasdienę veiklą), tačiau teisinio statuso skirtumai suponuoja tik pareigos kreiptis į teismą dėl bankroto bylos viešajai įstaigai iškelimo atsiradimo momento skirtumus, bet nelemia pačios pareigos (ne)atsiradimo. Tačiau, tam, kad būtų konstatuotas tiek vadovo, tiek viešosios įstaigos dalyvio veiksmų neteisėtumas (pareigos inicijuoti bankroto bylą pažeidimas), pirmiausiai turi būti nustatytas vadovo (ar kitų subjektų, kuriems nustatyta ši pareiga) pareigos inicijuoti bankroto bylą atsiradimo momentas. Šiuo aspektu kasacinis teismas nustatė, kad pareiškimo dėl bankroto bylos viešajai įstaigai iškelimo pateikimas IBI 8 straipsnio 1 dalies prasme pirmiausia sitetas su įstaigos negalėjimu vykdyti savo finansinių įsipareigojimų kreditoriams, todėl pareigos inicijuoti bankroto bylos viešajai įstaigai iškelimą atsiradimas yra neatsiejamas nuo žinojimo ar turėjimo žinoti, jog įstaiga yra susidūrusi su finansiniais sunkumais, reiškiančiais įstaigos nemokumo būseną.
 - 15.4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 3 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-159-421/2020](#) dalyvių sužinojimo apie įstaigos nemokumą momentu buvo laikomas protingas vieno mėnesio terminas po privalomojo visuotinio dalininkų susirinkimo (gegužės 31 d.), per kurį dalininkai turėjo išanalizuoti įstaigos finansinę būklę. Šios bylos atveju įstaigos vadovė pažeidė jai tenkančią pareigą sušaukti visuotinį dalininkų susirinkimą. Viešųjų įstaigų įstatymo 10 straipsnio 5 dalyje nustatyta tvarka ir pateikti metinių finansinių ataskaitų rinkinį. Vadovė įstatymų nustatyta tvarka net nebuvo parėngusi finansinių ataskaitų rinkinio. Kadangi tai neatleido atsakovo nuo

pareigos pačiam domėtis įstaigos veikla, atsakovo pareiga imtis priemonių dėl vadovės netinkamo pareigų vykdymo atsirado tik tada, kai atsakovė per įstatymo nustatytą terminą nesusaukė visuotinio dalininkų susirinkimo (iki balandžio 30 d.). Todėl laikytina, kad tik gegužės 1 d. atsakovui atsirado pareiga, kaip įstaigos dalyviui, imtis priemonių savarankiškai susipažinti su įstaigos veikla ir jos metinėmis finansinėmis ataskaitomis, jei tokių būtų buvę. Tai reiškia, kad atsakovui, kaip įstaigos dalyviui, tenkanti pareiga pagal ĮBĮ 8 straipsnio 4 dalį negalėjo atsirasti anksčiau nei birželio 1 d.

- 15.5. Teismai nustatė, kad ieškovės nemokumo pradžios momentas yra ne vėlesnis nei 2013 m. gegužės mėn. Tai reiškia, kad duomenys apie nemokumą turėjo atsispindėti tik metinių finansinių ataskaitų už laikotarpį nuo 2013 m. sausio 1 d. iki 2013 m. gruodžio 31 d. rinkinyje, kuris dalyviams turėjo būti parengtas ir pateiktas tik 2014 metais. Todėl atsakovo pareigos pagal ĮBĮ 8 straipsnio 4 dalį atsiradimo momentu laikytina 2014 m. birželio 1 d. Net jeigu būtų vertinama, kad, atsakovei 2013 m. nesusaukus visuotinio dalininkų susirinkimo, atsakovui teko pareiga surinkti ir išanalizuoti įstaigos finansinę būklę iki einamosios dienos, pareigos inicijuoti bankroto bylą momentas būtų ne anksčiau nei 2013 m. birželio 1 d.
- 15.6. Teismai sutapatino atsakovo pareigą inicijuoti bankroto bylą su vadovo pareiga (t. y. ir pareigos atsiradimo momentą), todėl tiek dalyviui, tiek vadovui žalos apintis nebuvo individualizuota, neteisėtai bendrą žalą atlyginimo kreditoriams dydį priteisiant solidariai iš dalyvio ir vadovo. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2020 m. birželio 3 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-3-159-421/2020 pripažino, kad laikotarpiu, kai pareigą kreiptis dėl bankroto bylos iškėlimo pažeidė tik įstaigos vadovas, žala teismo sprendimu priskirtina būtent jam, o kai vadovo pareiga kreiptis į teismą sutapo su dalininkų pareiga, konstatuotina šių subjektų solidarioji atsakomybė.
- 15.7. Teismų išvada, kad žalą dydį apima ir juridinio asmens nemokumą sukėlusią sumą, yra nesuderinama su žalą atlyginimo institutu pagal ĮBĮ 8 straipsnio 4 dalį. Jeigu juridinio asmens nemokumą sukėlė vykdomasis dokumentas dėl 6945,30 Eur skolos išieškojimo kreditorės UAB „Linale“ naudai, tai ši suma nėra priežastiniu ryšiu susijusi su vadovo ar dalyvio pareigos inicijuoti bankroto bylą netinkamu vykdymu, nes pareiga inicijuoti bankroto bylą, kaip konstatavo teismai, atsirado tik po šio kreditorės finansinio reikalavimo atsiradimo. Šiuo atveju tai yra bendros kreditorių finansinių reikalavimų sumos ir bendrovės nemokumą sukėlusios kreditorės finansinio reikalavimo sumos skirtumas (10 878,75 Eur – 6945,30 Eur = 3933,45 Eur). Būtent šis skirtumas tiesioginiu priežastiniu ryšiu yra susijęs su pareigos inicijuoti bankroto bylą pažeidimu. Tačiau ši suma dėl skirtingo vadovui ir dalininkui tenkančio teisių ir pareigų santykio savaime nėra bendrais veiksmais (neveikimu) sukurta solidari prievolė.
16. Tiek atsakovė, tiek ieškovė, atstovaujama nemokumo administratorės, atsiliepimų į atsakovo kasacinį skundą nepateikė.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl viešosios įstaigos vadovo ir dalininko atsakomybės laiku nesikreipus į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo

17. Kasaciniame skunde atsakovas teigia, kad teismai netinkamai aiškino viešosios įstaigos vadovui ir jos dalyviui tenkančią pareigą inicijuoti bankroto bylą pagal ĮBĮ 8 straipsnio 4 dalį ir netinkamai nustatė šios pareigos atsiradimo momentą, o tai lėmė netinkamą šių subjektų atsakomybės nustatymą. Taip pat atsakovas nesutinka, kad pareiga kreiptis dėl bankroto bylos iškėlimo jam kaip dalyviui kilo tuo pat metu, kaip ir atsakovei, kaip įstaigos vadovei.
18. Pažymėtina, kad bankroto byla ieškovei VŠĮ „Kėdainių kraštas“ iškelta pagal VSDFV Kauno skyriaus pareiškimą. Įstaiga pripažinta nemokia įsiteisėjusia Kauno apygardos teismo 2019 m. kovo 22 d. nutartini civilinėje byloje Nr. eB2-1343-343/2019. Todėl tiek įstaigos vadovo, tiek dalininko pareigos inicijuoti bankroto bylą galimas pažeidimas vertintinas pagal iki 2019 m. gruodžio 31 d. galiojusio ĮBĮ normas.
19. Byloje teismai nustatė, kad atsakovai I. M. ir A. Š. 2011 m. rugpjūčio 3 d. pasirašė steigimo sutartį dėl VŠĮ „Kėdainių kraštas“ įsteigimo, pagal kurios 9.1 punktą steigėjų įnašai paskirstyti lygiomis dalimis ir sudarė po 3 000 Lt. Nuo įstaigos įregistravimo vadovo pareigas ėjo atsakovė I. M. Todėl nagrinėjamoje byloje susiklostė faktinė situacija, kai vienas iš įstaigos dalininkų – atsakovė, taip pat buvo ir įstaigos vadovė, ir dalininkė.
20. ĮBĮ 8 straipsnio 1 dalyje buvo nustatyta, kad jeigu įmonė negali ir (arba) negalės atsiskaityti su kreditoriumi (kreditoriais) ir šis (šie) nesikreipė į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo arba yra sąlyga, nurodyta šio įstatymo 4 straipsnio 4 punkte, įmonės vadovas, savininkas (savininkai) privalo pateikti pareiškimą teismui dėl bankroto bylos iškėlimo. ĮBĮ 8 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad įmonės vadovas ar kitas asmuo (asmenys), įmonėje turintis teisę priimti atitinkamą sprendimą, privalo padengti žalą, kurią kreditoriai patyrė dėl to, kad įmonė pavėlavo pateikti teismui pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo.
21. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad juridinio asmens savininkas, kaip ir vadovas, turi pareigą ĮBĮ 8 straipsnio 1 dalies nustatytais sąlygomis pateikti teismui pareiškimą dėl bankroto bylos juridiniam asmeniui iškėlimo. Viešosios įstaigos dalininkai ĮBĮ 2 straipsnio 9 dalies prasme yra tokios įstaigos savininkai, bendriausia prasme turintys pareigą pateikti teismui pareiškimą dėl bankroto bylos viešajai įstaigai iškėlimo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 20 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-105-684/2019](#), 36 punktas).
22. Pareigos kreiptis į teismą dėl bankroto bylos įmonei iškėlimo nevykdymas yra neteisėtas neveikimas, galintis sukelti žalą, už kurios padarymą atsakomybė pirmiausiai kyla vadovui. Pareiga kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo vadovui nustatyta todėl, kad šis subjektas geriausiai žino įstaigos finansinę būklę, o pavėluotas bankroto bylos iškėlimas galėtų pažeisti tiek jau esančių įmonės kreditorių (jei toliau didėtų įmonės skolos), tiek naujų potencialių kreditorių interesus (jei šie asmenys, nežinodami apie įmonės nemokumą, teiktų jai prekes ir (arba) teiktų paslaugas). Kita vertus, įstaigos vadovo pareiga pateikti pareiškimą dėl bankroto bylos įstaigai iškėlimo ir šios pareigos prioritetiskumas neeliminuoja įstaigos dalininko (dalininkų) pareigos kreiptis į teismą dėl bankroto bylos įstaigai iškėlimo, jeigu, esant įstatymo nustatytoms sąlygoms, vadovas nesina tokių veiksmų. Tačiau tam, kad būtų konstatuotas įstaigos vadovo ir (ar) dalininkų veiksmų neteisėtumas, pirmiausiai turi būti nustatytas pareigos inicijuoti bankroto bylą atsiradimo momentas.
23. Nagrinėjamo atveju ieškovė ieškinyje nurodė, kad atsakovai turėjo kreiptis į teismą dėl bankroto bylos įstaigai iškėlimo nuo pirmųjų požymių, jog įstaiga nebegeriai atsiskaityti su kreditoriais, atsiradimo, t. y. kai antstoliui A. Ščiukinui buvo pateiktas vykdyti Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. kovo 5 d. vykdomasis dokumentas ir kai didėjo skolos kreditoriui Valstybinei mokesčių inspekcijai. Bylą nagrinėję teismai iš esmės sutiko su ieškovės pozicija ir įmonės faktinį nemokumą susiejo su Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. kovo 5 d. vykdomojo dokumento dėl 5029,68 Eur skolos ir 1915,62 Eur palūkanų išieškojimo iš ieškovės kreditorės UAB „Linale“ naudai išdavimu, kadangi pagal šį vykdomąjį dokumentą išieškotina suma viršijo atsakovų, kaip ieškovės steigėjų, 2011 m. rugpjūčio 3 d. steigimo sutartyje nustatytą 6000 Lt (1737,72 Eur) įnašą.

24. Kasacinio teismo praktikoje konstatuota, kad, nesant kitų ĮBĮ įtvirtintų bankroto bylos iškėlimo pagrindų, atsiradusių anksčiau nei nemokumas, įmonės vadovo pareiga kreiptis į teismą dėl bankroto bylos įmonei iškėlimo kyla, kai įmonė pagal ĮBĮ 2 straipsnio 8 dalyje įtvirtintus kriterijus yra nemoki. Įmonės vadovas gali įvertinti, kad įmonė negali atsiskaityti su kreditoriais ir anksčiau, nei atsiranda pagrindas pripažinti įmonę nemokia pagal ĮBĮ 2 straipsnio 8 dalyje įtvirtintus kriterijus, tačiau vertinant pareigos atsiradimo momentą taikytina ĮBĮ 2 straipsnio 8 dalis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-453/2014](#)).
25. Pagal ĮBĮ 2 straipsnio 8 dalį, nemokumas apibrėžiamas kaip įmonės (įstaigos) būseną, kai ji nevykdo įsipareigojimų (nemoka skolų, neatlieka iš anksto apmokėtų darbų ir kt.) ir pradelsti įmonės įsipareigojimai (skolos, neatlikti darbai ir kt.) viršija pusę į jos balansą įrašyto turto vertės. Taigi, vertinant įmonės faktinį nemokumą svarbus yra juridinio asmens pradelstų įsipareigojimų ir į balansą įrašyto turto santykio vertinimas. Kai pradelsti įsipareigojimai viršija pusę į juridinio asmens balansą įrašyto turto vertės, atsiranda teisinis pagrindas konstatuoti juridinio asmens nemokumą.
26. Teisėjų kolegija, remdamasi nurodytais argumentais, neturi pagrindo sutikti su teismų išvada, kad įmonės faktinis nemokumas kilo tuomet, kai buvo išduotas vykdomasis dokumentas dėl išieškojimo iš įstaigos turto. Pažymėtina, kad vykdomasis dokumentas yra vykdymo veiksmų atlikimo pagrindas. Tai reiškia, kad vykdomasis dokumentas yra vykdymo proceso prielaida, o ne materialiojo teisinio santykio atsiradimo pagrindas. Nors Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) nepateikia vykdomojo dokumento sąvokos apibrėžimo, sistemškai aiškinant vykdymo procesą reglamentuojančias nuostatas, galima teigti, kad vykdomasis dokumentas yra oficialus teismo ar kitos institucijos arba pareigūno išduotas dokumentas, kuriuo remiantis atliekami priverstiniai vykdymo veiksmai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-352/2006](#)).
27. Tuo tarpu materialusis teisinis reikalavimas, dėl kurio priimamas vykdytinas sprendimas ir jo pagrindu išduodamas vykdomasis dokumentas, egzistuoja dar iki kreipimosi į teismą momento. Tai reiškia, kad pats teismo sprendimas ir jo pagrindu išduodamas vykdomasis dokumentas paprastai nesukuria prievolinių santykių. Teismo sprendimu tik patvirtinama dar iki kreipimosi į teismą atsiradusi asmens teisė, konstatuojamas jos pažeidimas ir pritaikomas atitinkamas pažeistos teisės gynimo būdas.
28. Remiantis Lietuvos teismų informacinės sistemos LITEKO duomenimis ([CPK](#) 179 straipsnio 3 dalis), Vilniaus miesto apylinkės teismas 2013 sausio 31 d. sprendimu už akių, kurio pagrindu buvo išduotas vykdomasis dokumentas, su kurio išdavimu ieškovė ir teismai susiejo ieškovės faktinį nemokumą, tenkino ieškovės kreditorės UAB „Linale“ ieškinį dėl skolos priteisimo. Kaip matyti iš teismo sprendimo turinio, šio ieškinio pagrindas, be kita ko, buvo ieškovės VŠĮ „Kėdainių kraštas“ neapmokėtos 2012 m. rugpjūčio ir rugsėjo mėn. sąskaitos, kurių suma kartu su delspinigiais sudarė 8380,47 Lt ir viršijo steigėjų įnašus. Teisėjų kolegijos vertinimu, šios aplinkybės suteikia pagrindą daryti išvadą, kad ieškovė VŠĮ „Kėdainių kraštas“ dar iki kreditorės UAB „Linale“ kreipimosi į Vilniaus miesto apylinkės teismą jau galėjo būti faktiškai nemoki.
29. Vis dėlto kasacinis teismas, nagrinėjantis tik teisės klausimus, negali iš naujo vertinti įrodymų ir nustatyti kitokių faktinių aplinkybių nei žemesnės instancijos teismai, nes yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių, o tinkamas juridinio asmens faktinio nemokumo nustatymas nagrinėjamu atveju negalimas be papildomų įrodymų rinkimo ir tyrimo. Todėl teisėjų kolegija, atsižvelgdama į ribotą galimybę įrodymus rinkti ir tirti apeliacinės instancijos teisme, konstatuoja, kad šiuo atveju dėl bylos esmės neatskleidimo egzistuoja pagrindas panaikinti pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinius sprendimus ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui, kuris nagrinėdamas bylą iš naujo turi iširti ir įvertinti minėtas 2012 m. rugpjūčio ir rugsėjo mėn. sąskaitas kartu ir atskirai, nustatyti šių sąskaitų sumas, jų apmokėjimo terminus ir, atsižvelgdamas į įstatyme įtvirtintą nemokumo sampratą, atitinkamai padaryti išvadas dėl faktinio ieškovės nemokumo momento.
30. Nors nagrinėjamu atveju kilęs ginčas dėl žalos atlyginimo priskirtinas prie dispozityvių ir ieškovei tenka pareiga įrodyti ieškinio pagrindą, vis dėlto nagrinėjamu atveju pareikštu ieškiniu ginami ieškovės, kaip bankrutavusios bendrovės, kreditorių interesai, todėl tinkamas įmonės faktinio nemokumo nustatymas yra svarbus tiek siekiant tinkamai individualizuoti atsakovų, kaip įstaigos vadovės ir dalininkų, atsakomybę, tiek nustatyti priteistino žalos atlyginimo dydį. Tai reiškia, kad vertindamas faktinį įstaigos nemokumą teismas nėra saistomas ieškinyje nurodomų su faktiniu nemokumu susijusių aplinkybių ir būdamas aktyvus gali nustatyti ankstesnį, nei ieškovės nurodomas, juridinio asmens faktinio nemokumo momentą. Todėl pirmiau minėto teisinio vertinimo nekeičia aplinkybė, kad ieškovės faktinio nemokumo momentas buvo susietas su Vilniaus miesto apylinkės teismo išduotu vykdomuoju dokumentu pačios ieškovės.

Dėl viešosios įstaigos vadovo ir dalininko pareigos kreiptis dėl bankroto bylos iškėlimo atsiradimo momento

31. Kasaciniame skunde atsakovas nesutinka su teismų išvada, kad pareiga kreiptis dėl bankroto bylos iškėlimo jam, kaip dalyviui, kilo tuo pat metu, kaip ir atsakovei, kaip įstaigos vadovei.
32. Apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad: atsakovas, kaip įstaigos dalininkas, turėjo galimybę ir pareigą teismui pateikti pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo, jeigu to nepadarė įstaigos vadovė; šioje byloje juridinio asmens dalyvio ir jo valdymo organo civilinės atsakomybės atsiradimo pagrindas yra toks pat – pareigos kreiptis į teismą dėl bankroto bylos įmonei iškėlimo pažeidimas, todėl būtent atsakovai turėjo pareigą įrodyti, jog žala nėra bendra, tačiau šios pareigos jie nevykdė. Teisėjų kolegija neturi pagrindo sutikti, kad šie apeliacinės instancijos teismo argumentai savaime pagrindžia tiek atsakovės, kaip įstaigos vadovės, tiek atsakovų, kaip dalininkų, pareigos kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo atsiradimo momento tapatumą.
33. Nors pagal ĮBĮ 8 straipsnio 1 dalį juridinio asmens dalyvio ir jo valdymo organo civilinės atsakomybės atsiradimo pagrindas yra toks pat (pareigos kreiptis į teismą dėl bankroto bylos įmonei iškėlimo pažeidimas), tačiau, sprendžiant ginčus dėl civilinės atsakomybės šiems asmenims taikymo ir konstatavus, kad nurodyta pareiga pažeista, kitos civilinės atsakomybės sąlygos (kaltė, žala, priežastinis ryšys) turi būti nustatomos, atsižvelgiant į kasacinio teismo praktikoje suformuluotus išaiškinimus dėl juridinio asmens dalyvių ir valdymo organų narių teisinės prigimties ir statuso skirtumų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 1 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-244/2009](#); 2011 m. kovo 25 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-130/2011](#); 2012 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-19/2012](#)).
34. Esminis dalyvio ir vadovo teisinės padėties skirtumas yra susijęs su jų atliekamomis funkcijomis. Bendrovių teisės doktrinoje vadovais laikomi vykdytantieji (valdymo organų nariai) ir nevykdytantieji (priežiūros organų nariai) vadovai. Atsižvelgiant į tai, vadovu laikytinas valdymo ar priežiūros organo narys, kurio veikla susijusi su kasdienės juridinio asmens veiklos organizavimu ir jos priežiūra. Dalyvis yra įmonės kapitalo teikėjas ir bendrovės organo – dalyvių susirinkimo – narys. Dalyvių susirinkimas nelaikomas valdymo organu ([CK 2.82 straipsnio](#) 2 dalis), nes neatlieka valdymo organui būdingų kasdienės veiklos organizavimo funkcijų. Tačiau dalyvių susirinkimas sprendžia, neperžengdamas jam įstatymo priskirtos kompetencijos ribų, svarbiausius ir paprastai su ilgalaike įmonės veiklos perspektyva susijusius, nekasdienius veiklos klausimus, todėl dalyvių veikla kasacinio teismo vadinama strateginiu bendrovės valdymu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-168/2009](#); 2012 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-19/2012](#)). Atsižvelgiant į šių funkcijų skirtumus, civilinės atsakomybės taikymo byloje kiekvienu atveju sprendžina, ar kaip atsakovas nurodytas asmuo atliko vadovui ar dalyviui būdingas funkcijas. Civilinės atsakomybės už pavėluotą bankroto bylos iškėlimą taikymo atveju ši aplinkybė reikšminga, nustatant, kada atsakingas asmuo sužinojo ar turėjo sužinoti, kad įmonė nemoki (negali ir (arba) negalės atsiskaityti su kreditoriumi). Sužinojimo apie pareigą kreiptis į teismą dėl bankroto bylos įmonei iškėlimo momentas lemia kitų įmonės vadovo ir dalyvio civilinės atsakomybės sąlygų – kaltės, žalos, priežastinio ryšio – nustatymą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-321/2014](#)).

35. Kasacinio teismo praktikoje pažymėta, kad dėl skirtingų juridinio asmens vadovo ir dalyvio funkcijų jų atsakomybė, kylanti laiku neinicijavus bankroto bylos, paprastai negali būti solidari. Solidariosios atsakomybės taisyklė deliktinės atsakomybės atveju taikoma tik tada, jei nėra protingo pagrindo priskirti jos atskiras dalis konkrečiam atsakovui. Būtent atsakovai turi pareigą įrodyti, jog žala nėra bendra (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-429-313/2015](#)).
36. Pažymėtina, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 3 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. e3K-3-159-421/2020 išaiškinta, jog, vadovaujantis Viešųjų įstaigų įstatymo 10 straipsnio 5 dalies nuostata, pagal kurią kiekvienais metais per keturis mėnesius nuo viešosios įstaigos finansinių metų pabaigos turi įvykti eilinis visuotinis dalininkų susirinkimas, o viešosios įstaigos vadovas eiliniam visuotiniam dalininkų susirinkimui privalo pateikti viešosios įstaigos metinių finansinių ataskaitų rinkinį ir praėjusių finansinių metų viešosios įstaigos veiklos ataskaitą, viešosios įstaigos dalininkai (per protingą vieno mėnesio terminą) turėjo susipažinti su įstaigos finansine būkle ir, nustatę įstaigos nemokumo požymius, teismui pateikti pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo, jeigu to nepadarė įstaigos vadovas. Tai reiškia, kad viešosios įstaigos dalininkams pareiga kreiptis dėl bankroto bylos iškėlimo kyla praėjus protingam vieno mėnesio terminui nuo eilinio visuotinio dalininkų susirinkimo suaukimo, kuris turi įvykti per keturis mėnesius nuo įstaigos finansinių metų pabaigos.
37. Nagrinėjamu atveju byloje esantys įrodymai patvirtina, kad įstaigos finansiniai metai sutampa su kalendoriniais metais (ieškovės įstatų 6 punktas). Teismai byloje nustatė, kad atsakovė I. M., kaip ieškovės vadovė, nė karto Juridinių asmenų registro tvarkytojui nepateikė ieškovės finansinės atskaitomybės dokumentų, taip pat nė karto nesusaukė visuotinio dalininkų susirinkimo, kuriame turėjo būti tvirtinama metinė finansinė atskaitomybė, o atsakovas, kaip įstaigos dalininkas, daugiau nei 7 metus nesidomėjo įstaigos veikla, nesiekė gauti jokios informacijos apie įstaigos veiklą, jos finansinę padėtį.
38. Nurodyti teisiniai argumentai bei teismų nustatytos bylos aplinkybės, teisėjų kolegijos vertinimu, sudaro pagrindą sutikti su atsakovo A. Š. kasacinio skundo argumentu, kad teismai nepagrįstai sutapatino pareigos kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo atsiradimo momentą abiem atsakovams, nors jų teisinis statusas įstaigoje skyrėsi (atsakovė I. M. buvo ir įstaigos vadovė, ir dalininkė, o atsakovas A. Š. – tik dalininkas). Tai, kad įstaigoje nebuvo šaukiami eiliniai visuotiniai dalininkų susirinkimai, o atsakovas nesidomėjo įstaigos veikla sudaro pagrindą konstatuoti, jog atsakovams, kaip dalininkams, ir atsakovei I. M., kaip vadovei, pareiga kreiptis dėl bankroto bylos ieškovei iškėlimo atsirado skirtingu metu. Kadangi ieškovės finansiniai metai nagrinėjamu atveju sutapo su kalendoriniais metais, o eiliniai visuotiniai dalininkų susirinkimai nebuvo šaukiami, teisėjų kolegijos vertinimu, tai sudaro pagrindą pritarti atsakovui, kad pareiga kreiptis į teismą dėl bankroto bylos ieškovei iškėlimo atsakovui, kaip dalininkui, atsirado ne anksčiau kaip kitų metų birželio 1 d., einančių po tų metų, kuriais ieškovė tapo faktiškai nemoki, nebent byloje būtų surinkta įrodymų, kad dalininkas turėjo informaciją apie faktinį įstaigos nemokumą anksčiau.
39. Kadangi, kaip minėta šios nutarties 28–29 punktuose, teismai netinkamai nustatė ieškovės faktinio nemokumo momentą, nuo kurio ir priklauso pareigos kreiptis dėl bankroto bylos iškėlimo atsiradimo momento tinkamas nustatymas, teisėjų kolegija konstatuoja, kad atsakovų (atsakovės, kaip įstaigos vadovės, ir atsakovų, kaip įstaigos dalininkų) pareigos kreiptis į teismą dėl bankroto bylos ieškovei iškėlimo atsiradimo momentai teismų turi būti vertinami iš naujo, atsižvelgiant į nustatytą ieškovės faktinio nemokumo momentą, šios nutarties 36 punkte nurodytą kasacinio teismo praktiką ir 38 punkte pateiktą išaiškinimą.

Dėl žalos dydžio

40. Atsakovas kasaciniame skunde taip pat teigia, kad teismai nepagrįstai nusprendė, jog žalos dydį apima ir juridinio asmens nemokumą sukėlusį suma.
41. Apeliacinės instancijos teismas, atsižvelgdamas į tai, kad įstaigos valdymo organai ir dalyviai bankroto administratoriui nepateikė įstaigos finansinės ūkinės veiklos dokumentų, įstaigos bankroto administratorius neturėjo galimybės nustatyti įstaigos turėto turto, jo struktūros, įstaigos debitorų, pritarė pirmosios instancijos teismo išvadai, jog viešosios įstaigos „Kėdainių kraštas“ bankroto byloje patvirtinta kreditorijų finansinių reikalavimų suma laikytina bendrovės valdymo organų ir dalyvių neteisėtais veiksmais padaryta žala bendrovei ir jos kreditoriams. Apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad, nesant viešosios įstaigos turto, nenustačius jos debitorų, 10 878,76 Eur suma bankroto procedūrų metu nebus išmokėta kreditoriams, todėl ji pagrįstai priteista iš kaltų asmenų. Teisėjų kolegija šias teismų išvadas dėl žalos dydžio taip pat pripažįsta teisiskai nepagrįstomis.
42. Kasacinio teismo išaiškinta, kad atsakomybės už pavėluotą kreipimąsi dėl bankroto bylos iškėlimo atveju įmonei, taip pat kreditoriams padaryta žala laikytinas bendras *išaugęs* įmonės skolų dydis, kurio įmonė jos bankroto procese negali sumokėti kreditoriams, nepaisant to, jog skola konkrečiam kreditoriui gali būti ne tik padidėjusi, bet ir sumažėjusi (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-416-469/2015](#)).
43. Nagrinėjamu atveju teismai, priteisdami visą ieškovės bankroto byloje patvirtintų ir nepatenkintų kreditorijų finansinių reikalavimų sumą, nevertino ir nenustatė šių finansinių reikalavimų susidarymo momento. Teisėjų kolegija pažymi, kad vien aplinkybė, jog bankroto administratoriui valdymo organai ir dalyviai neperdavė turto, nesudaro pagrindo pripažinti, kad dėl pavėluoto kreipimosi ar nesikreipimo į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo įstaiga nepatenkino ir tų kreditorijų finansinių reikalavimų, kurie atsirado dar iki įstaigos faktinio nemokumo momento. Taip pat sutiktina su atsakovo kasacinio skundo argumentu, kad kreditoriaus finansinis reikalavimas, su kuriuo teismas sieja įmonės faktinio nemokumo atsiradimą, negali būti įskaičiuojamas į žalos atlyginimą, kuris priteistinas iš pareigos inicijuoti bankroto bylą laiku nevykdžiusių asmenų.
44. Remdamasi nurodytais argumentais, teisėjų kolegija konstatuoja, kad teismai nagrinėjamu atveju padarė nepagrįstas išvadas dėl iš atsakovų priteistinos žalos atlyginimo dydžio, nenustatė byloje patvirtintų finansinių reikalavimų atsiradimo momento, nevertino, kurie kreditorijų finansiniai reikalavimai gali būti laikomi padidėjusiais ar atsiradusiais po faktinio įmonės nemokumo momento, todėl netinkamai nustatė iš atsakovų priteistinos žalos atlyginimo dydį. Teismui vertinant tiek iš atsakovės, kaip įstaigos vadovės, tiek iš atsakovų, kaip dalininkų, priteistinos žalos atlyginimo dydį, privaloma nustatyti kiekvieno iš bankroto byloje patvirtintų, tačiau likusių nepatenkintų kreditorijų finansinių reikalavimų susidarymo ir (ar) padidėjimo momentus bei apimtis ir tik tada, atsižvelgiant tiek į faktinio nemokumo momentą, tiek į po šio momento atsiradusių ir (ar) padidėjusių kreditorijų finansinių reikalavimų momentus, spręsti, už kurių reikalavimų atsiradimą ar padidėjimą atsakinga asmeniškai atsakovė kaip įstaigos vadovė, o už kurių – abu atsakovai (atsakovė – tiek kaip įstaigos dalininkė, tiek kaip vadovė, o atsakovas – kaip įstaigos dalininkas).

Dėl bylos procesinės baigties

45. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad byloje žemesnės instancijos teismai netinkamai taikė ir aiškino materialiosios teisės normas, reglamentuojančias juridinio asmens nemokumo būsenos nustatymą, viešosios įstaigos vadovui ir dalininkui kylančios pareigos kreiptis į teismą dėl bankroto bylos įstaigai iškėlimo atsiradimo momentus, nukrypo nuo šiais klausimais suformuotos kasacinio teismo praktikos, neišsiaiškino visų reikšmingų nurodytiems klausimams tinkamai išspręsti aplinkybių, todėl netinkamai nustatė ieškovės faktinio nemokumo atsiradimo momentą, įstaigos vadovo ir dalininkų pareigos kreiptis į teismą dėl bankroto bylos įstaigai iškėlimo atsiradimo momentus, taip pat iš atsakovų

priteistinos žalos dydį. Tai yra pagrindas naikinti skundžiamus teismų procesinius sprendimus ([CPK 346](#) straipsnio 2 dalies 1, 2 punktai, 359 straipsnio 3 dalis).

46. Nors kasaciniame skunde atsakovas A. Š. prašo skundžiamus teismų procesinius sprendimus panaikinti ir bylą perduoti nagrinėti iš naujo apeliacinės instancijos teismui, tačiau teisėjų kolegija, remdamasi šios nutarties 29 punkte nurodytais argumentais, konstatuoja, kad dėl netinkamai nustatyto įstaigos faktinio nemokumo momento nagrinėjamu atveju egzistuoja poreikis rinkti ir vertinti naujus šiam klausimui išspręsti reikšmingus įrodymus, taip pat, nustatius įstaigos faktinio nemokumo momentą, reikalinga iš naujo įvertinti tiek atsakovų pareigos kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo atsiradimo momentą, tiek vertinti aplinkybes, susijusias su iš atsakovų priteistinos žalos dydžiu.
47. Pagal kasacinio teismo formuojamą praktiką, kai dėl tirtinų aplinkybių ir įrodymų apimties ir pobūdžio yra pagrindas padaryti išvadą, kad byla turi būti nagrinėjama beveik visa apimtimi naujais aspektais, tai reiškia, jog yra pagrindas konstatuoti bylos esmės neatskleidimą kaip pagrindą grąžinti bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui, jei tokio proceso teisės pažeidimo negali pašalinti apeliacinės instancijos teismas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. rugsėjo 21 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. 3K-3-326-1075/2018](#) 31 punktas ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika).
48. Remdamasi pirmiau nurodytu, teisėjų kolegija vertina, kad dėl tirtinų aplinkybių masto byla turės būti nagrinėjama iš naujo beveik visa apimtimi, o tai sudaro pagrindą konstatuoti bylos esmės neatskleidimą, kurio negali pašalinti apeliacinės instancijos teismas. Dėl to, panaikinus skundžiamus procesinius sprendimus, byla grąžintina nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui ([CPK 360 straipsnis](#)).

Dėl bylinėjimosi išlaidų

49. Atsakovas A. Š. pateikė prašymą priteisti 1089 Eur bylinėjimosi išlaidų, susijusių su kasacinio skundo parengimu, atlyginimą. Kadangi nagrinėjamu atveju teismų procesiniai sprendimai naikinami ir byla grąžinama nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui, šių bylinėjimosi išlaidų atlyginimo klausimas paliktinas spręsti pirmosios instancijos teismui, atsižvelgiant į galutinį bylos išnagrinėjimo rezultatą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 360 straipsniu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Panaikinti Kauno apylinkės teismo 2020 m. liepos 17 d. sprendimą ir Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2020 m. lapkričio 26 d. nutartį ir bylą perduoti nagrinėti iš naujo Kauno apylinkės teismui.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Goda Ambrašaitė-Balynienė

Artūras Driukas

Antanas Simniškis